

Es Molí Nou

Vilafranca, juny 1994 - Núm. 86

**Joana Amengual
campiona de
Balears de
gimnàstica
escolar**

L'Ajuntament prepara una ampliació del cementiri per construir-hi 652 ninxos

**L'empresa constructora
s'encarregarà de la gestió i
venta dels nous llocs
d'enterrament**

**Les aigües brutes ja
arriben a Can Bruno**

**L'estació depuradora ha costat
104 milions de pessetes**

«ES MOLÍ NOU»

Publicació mensual de
'Obra Cultural Balear
de Vilafranca

Depòsit Legal
PM: 366 - 1986

Edita:
Obra Cultural Balear
de Vilafranca

Redacció i col·laboradors:

Andreu Bauça
Francesc Amengual
Joan Barceló
Joan Jaume
Bartomeu Català
Biel Monserrat
Jaume Nigorra
Jaume Sansó
Jaume Català
Col·legi Públic
Gabriel Gelabert
Damià Agustí
Miquel Barceló
Joan Estrany
Joan Bauzà

Reproducció fotogràfica:

Joan Jaume

Imprimeix:

TIRRENA, S.A.

TEL: 55 52 12

C/ Pintor Joan Gris, nº 2
MANACOR

Els articles publicats en aquesta
revista sols expressen l'opinió
dels seus autors

Un any, compte enrera

En qüestió de dotze mesos ens arribarà una nova consulta electoral, prou diferent als comicis europeus del passat 12 de juny. Mica en mica anam entrant a l'antesala de les eleccions municipals que amb tota probabilitat tindran lloc a la dareria de la primavera de 1995. En un no res arribarà l'hora d'avaluar i posar nota a qui durant un període de quatre anys ha gestionat, des dels ajuntaments els diners públics. En el cas de Vilafranca, el PSM ha gaudit de llibertat absoluta, sense cap condicionant polític pel que fa al control de l'oposició, per dur a terme tots aquells projectes i idees que tant il·lusionaren a 920 vilafranquers en el maig de 1991.

En aquest any que resta ja s'han començat a completar alguns projectes de primer ordre, com el sanejament, amb la inauguració de la depuradora el passat 17 de maig, després de l'enllestiment de la xerxa d'aigües netes i aigües residuals. En el camp de l'educació la reforma de l'escola ha suposat l'adaptació del vell edifici a unes perspectives que reclamaven una major infraestructura per a què els escolars siguin formats com a persones en les millors condicions. Queda encara solventar la manca d'espai per a què els nins i nines del primer curs de preescolar i pàrvuls siguin concentrats en el col·legi Es Cremat. Mentres, cal agrair la bona predisposició de les Monges de la Caritat en cedir aules del Convent, a l'espera que arribi la solució definitiva a Es Cremat, que passa lògicament per una nova ampliació a curt termini, segons les pròpies previsions de l'actual equip de govern municipal. En matèria de seguretat vial, el poble segueix enderocat pel pas de la carretera de Palma i tots els problemes i perills que comporta. En els darrers tres anys, cap acord municipal s'ha fet ressò de la necessitat de desviar l'eix Palma-Manacor del pas pel centre de la nostra vila.

La col·locació de senyals de circulació a la gran majoria de carrers del poble ha estat un avanç significatiu, però hi ha mancat la contundència necessària per ferlos respectar. No es pot negar tampoc la poca lluita municipal en el control de velocitat ni en evitar que els brusquers de sempre campin sempre al seu aire convertint en autopistes els carrers del poble.

On més pocs avanços s'han detectat ha estat en Sanitat. El centre sanitari promès ara fa tres anys sembla encara una utopia. La conselleria de Sanitat ha mercadejat la construcció del centre sanitari comarcal per aconseguir que l'Ajuntament desbloquejés l'acabament de la residència, construïda de forma il·legal amb ciners públics aportats per la mateixa conselleria de Sanitat. I en aquest joc brut hi ha entrat l'Ajuntament del PSM. Malhauradament, el regidor de Sanitat, Tomeu Barceló, ha perdut més temps en legalitzar la fàbrica de vots del PP que no en cercar alternatives a les mancances socials reals del poble.

Entre les assignatures que li resten per aprovar al PSM, hi figura la necessitat d'arreglar tots els clots esdevinguts als carrers després d'un penosa campanya d'asfaltat. A l'apartat cultural, han estat molt positives les empentes donades des de l'Ajuntament al col·lectius que han volgut desenvolupar iniciatives tan bones com la de recuperar el patrimoni històric. Ens referim al grup paret Seca. Per contra, cal saber fins a quin punt, la regidoria de Jaume Sansó ha fet tot el possible per evitar la desaparició de la Banda de Tambors i Cornetes. La previsible creació d'una Escola de Música pot venir a cobrir el buit deixat per la Banda.

En aquesta editorial hem intentat fer un repàs només superficial al major grup d'actuacions municipals dels darrers tres anys. A un any vista de les properes eleccions municipals, cal agafar el pols a l'actualitat. S'han culminat grans projectes, n'hi ha bastants en marxa encara, i també n'han quedat alguns dins la galeria de l'oblit, com el casal de cultura en què es volia reconvertir el Saló parroquial. Temps hi haurà en els propers dotze mesos, per entrar a fons i esbrinar avanços i retrocessos en les àrees de responsabilitat política dels nostres regidors, inclús en les de l'oposició inexistent.

Es Molí Nou

El cementeri serà ampliat en 652 ninxos

El projecte, d'un 90 milions, serà pagat per una empresa privada que després gestionarà la venda dels llocs d'enterrament

L'actual placeta només serà peatonal després de l'ampliació

(Redacció).- El grup de govern municipal ja té enllestits els projectes d'ampliació del cementeri, que actualment compta amb uns 1.400 ninxos, repartits entre les 150 tombes i la darrera ampliació que data de 1988. Els primers càlculs efectuats apunten a què el projecte tindrà un cost d'entre 90 i 100 milions, ja que l'Ajuntament oferirà a les empreses interessades en el projecte un borrador del disseny que in mente té l'equip de govern.

Durant el passat mes de maig, l'Ajuntament tancà l'operació de compra d'uns 2.300 metres quadrats que envolten l'actual recinte i que eren propietat dels hereus de Sant Martí. El preu de la transacció fou de 4,5 milions de pessetes. Els terrenys municipals seran cedits a l'empresa que s'adjudiqui el projecte i equivalent al preu del terreny que s'ha com-

L'actual placeta només serà peatonal després de l'ampliació

prat per l'ampliació. L'adjudicatària es farà càrrec del cost de l'ampliació i de la posterior venda dels llocs d'enterrament.

L'ampliació agafarà els terrenys annexes a la paret sudest. Al nou recinte s'hi podrà accedir des de l'actual mitjançant dos passadissos que s'obriran al dos extrems. per obrir aquests portells s'hauran d'evacuar algunes tombes. El regidor de Policia i encarregat del cementeri, Salvador Barceló, ha arribat a uns acords, amb els propietaris de les tombes que hauran de desaparèixer i se'ls oferirà un espai semblant al recinte que s'ampliarà. El cotxe mortuori tindrà accés des del camí sud, que serà as-

faltat i que ara limita amb el cementeri. En un futur, aquesta via també, s'haurà de convertir en una petita carretera que circumvali, des de la carretera de Felanitx i Porreres, el sud de la vila.

Entre les novetats també cal apuntar que l'actual placeta del cementeri serà només peatonal i enllaçarà amb el futur parc Josep Maria Llompart, que esperà torn de projecte per estar acabat dintre el termini d'un any, segons les previsions municipals.

L'ampliació contemplarà la construcció de 58 tombes, que sumen 464 unitats, 80 ninxos, 7 capelles que tindran una capacitat per a 68 llocs d'enterrament i 40 columbaris. També es comptarà amb un crematori de flors. Totes aquestes millores s'afegiran a la reforma, ja acabada, del velatori.

EN FIAT APOYAMOS LA MEDIDA DEL GOBIERNO.

**SI SU COCHE TIENE
MAS DE DIEZ AÑOS,
FIAT LE DUPLICA
E INCLUSO LE TRIPLICA
LA AYUDA OFICIAL.**

Si su coche tiene 10 años o más, y lo quiere cambiar por cualquier modelo de la gama Fiat, recibirá una subvención oficial de 100.000 pts. a las que Fiat añade un ahorro de hasta 300.000 pts.

MODELO	P.V.P.	PRECIO PROMOCIONADO
CINQUECENTO SIENA	820.000	660.000
UNO 60 START 3P	999.000	799.000
PUNTO 55 S 3P	1.210.000	1.010.000
TIPO 1.4 S 3P	1.665.000	1.295.000
TEMPRA 1.6 S	1.903.000	1.553.000
CROMA 2.0	2.963.000	2.563.000

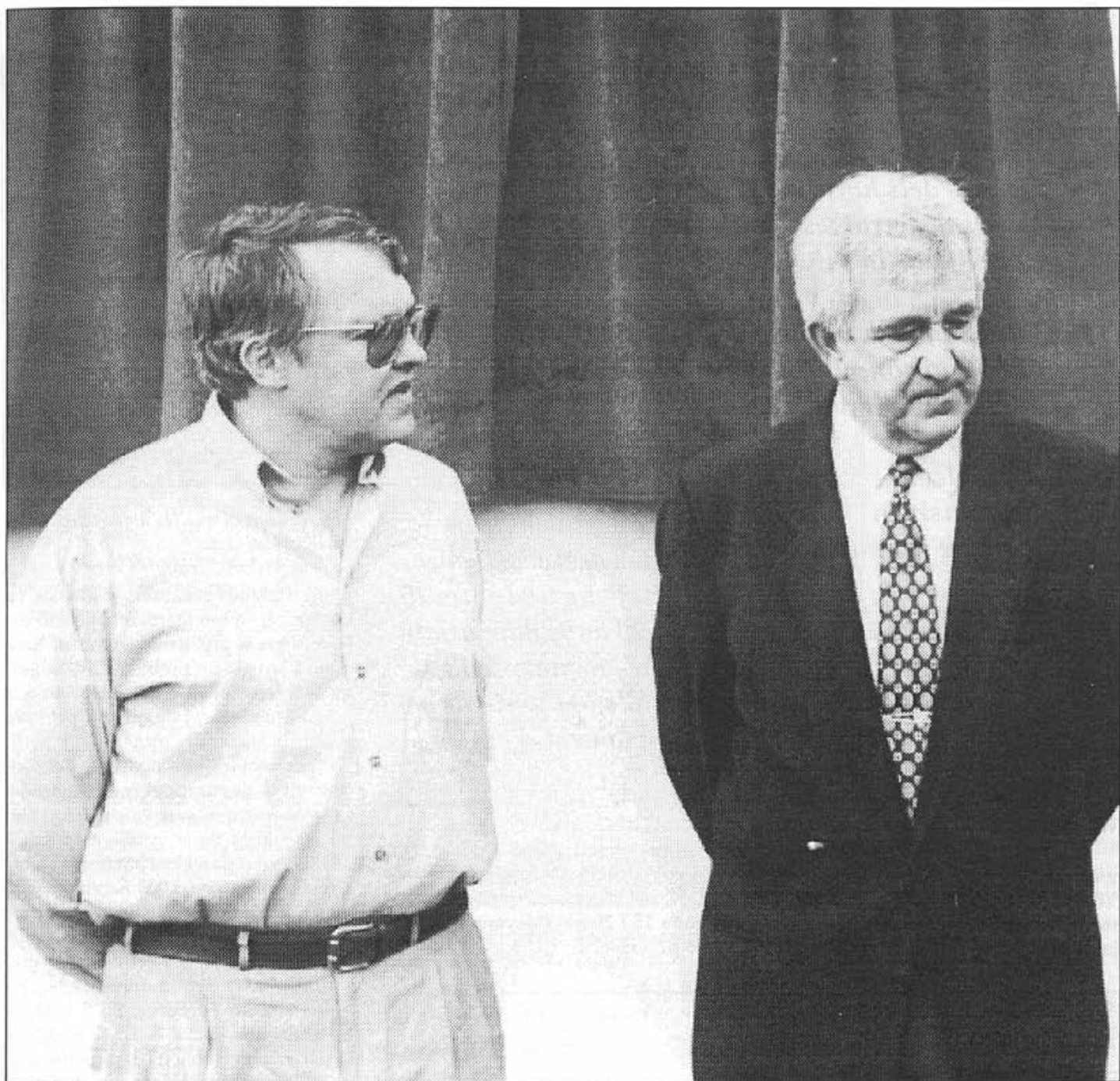
P.V.P. Península y Baleares (I.V.A., transporte e impuesto de matriculación incluidos). Precio promocionado (I.V.A., transporte, impuesto de matriculación, Subvención Oficial y promoción incluidos). Válido hasta fin de mes para vehículos en stock, no acumulable a otras ofertas en vigor.

FIAT

Concesionario Oficial:

AUTOVENTA MANACOR, S.A.

Polígono Manacor. Fusters, solar 43. Tel. 84 34 00. MANACOR.

Les autoritats autonòmiques i municipals passaren revista a les instal·lacions

Les aigües residuals ja són depurades

L'estació de lagunatge seminatural ha costat 104 milions de pessetes

Després de quasi cinc anys de contaminar el torrent, les aigües residuals de la vila seran depurades a la finca de Can Bruno. 104 milions de pessetes invertits per l'Institut Balear de Sanejament (Iba-

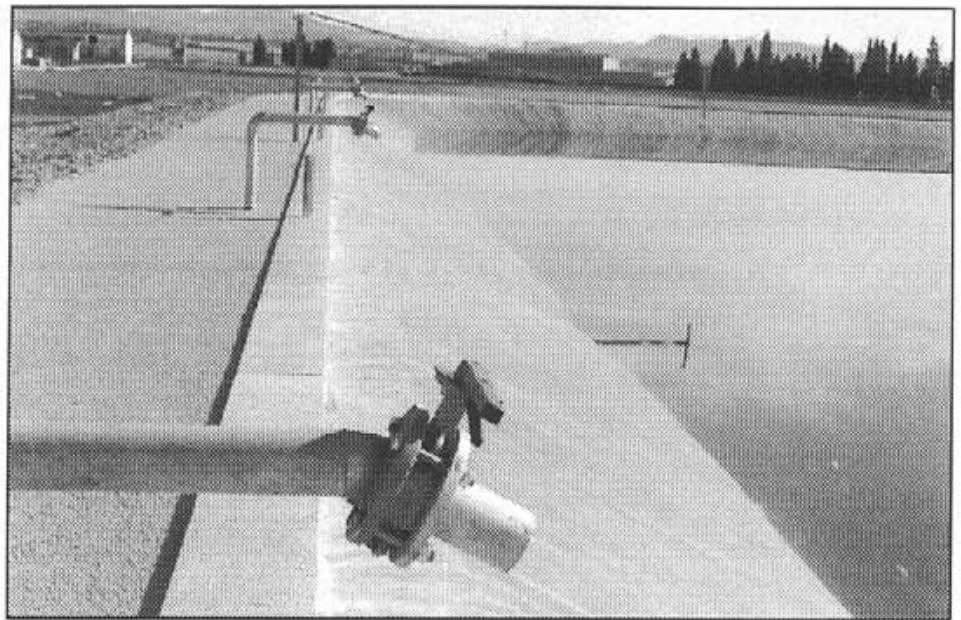
san) del Govern balear en la construcció de la depuradora, farà possible que s'acabin els abocaments d'aigües brutes al subsol del nostre termini municipal.

El batle reclama que les aigües depurades puguin esser reutilitzades pel regadiu dels horts i camps de ferratges en el Pla de la Vila

Joan Bauzà demanà també, al conseller d'Obres Públiques, que s'arregli el problema del trànsit en el centre del poble

(Redacció). El passat 17 de maig, el president del Govern Balear, Gabriel Cañellas, acompanyat del batle de la vila, Joan Bauzà, i del conseller d'Obres Públiques, Bartomeu Reus, així com dels màxims responsables d'Ibasan, varen procedir a la inauguració de l'estació depuradora, un any després de què es començassin les seves obres.

En els discursos del dia de la inauguració, començà a parlar el batle de Vilafranca. Joan Bauzà agrai l'esforç de totes les entitats implicades en el projecte i aprofità l'avinentsa per dema-

El president Cañellas destaca que les Balears van entre 15 i 20 anys davant altres regions de l'Estat en matèria de sanejament d'aigües

nar al conseller Reus que la conselleria d'Obres Públiques arregli d'una vegada el problema del trànsit de la zona de la carretera. Per la seva part, el president Cañellas recordà que les Balears va entre 15 i 20 anys davant altres regions de l'Estat en matèria de saneja-

El batledemanà que les aigües depurades s'aprofitin per regar

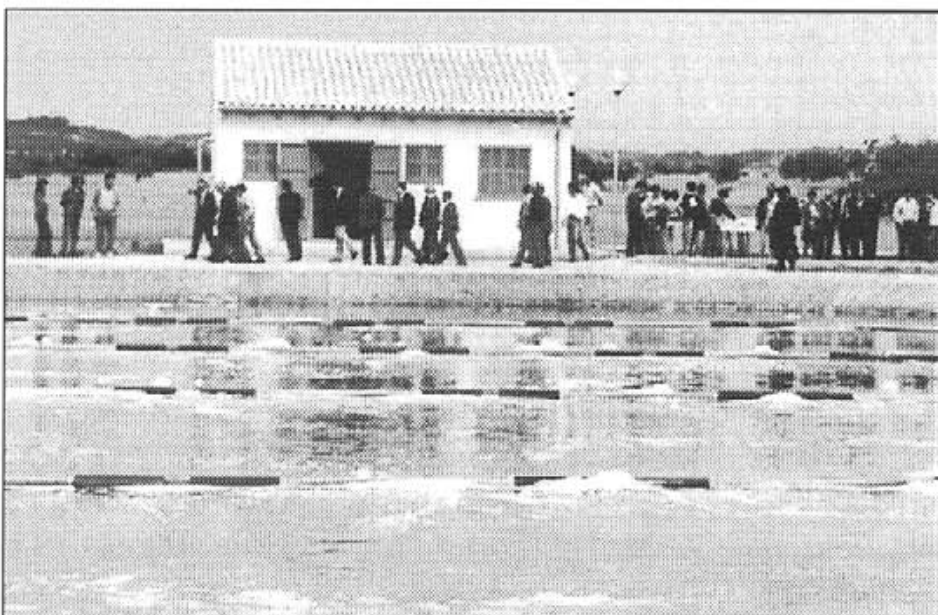
ment d'aigües residuals. Cañellas va dir també, en referència a la petició del batle sobre el problema del trànsit "que quan s'arregla un problema i de seguida se'n treu un altre, és senyal de que hi ha dinamisme, i de què un poble és viu".

En quant a l'aspecte tècnic del projecte en la depuradora ja inaugurada, cal destacar que la seva capacitat per tractar aigües brutes arriba als 600.000 litres diaris, equivalent al consum diari d'una població de 3.000 habitants (800 més que l'actual). El sistema emprat per depurar les aigües residuals és diferent, i també més ecològic, al que s'utilitza a les depuradores de pobles veïnats, com Porreres, Sant Joan, o Montuïri que també el 17 de maig estrenaren llurs estacions depuradores.

El lagunatge seminatural amb aireació és el sistema utilitzat per la depuradora de Vilafranca. Per acabar també, cal destacar la preocupació feta patent en el discurs d'inauguració pel batle de la vila, en el sentit de què, segons Joan Bauzà, "seria molt interessant i aprofitós que les aigües, una vegada depurades poguessin ser reutilitzades per regadiu de les zones més properes a Can Bruno".

**Fotos: M. Barceló
Joan Jaume**

La depuradora funcionarà pel sistema de lagunatge seminatural

Ha mort l'amo Andrevet

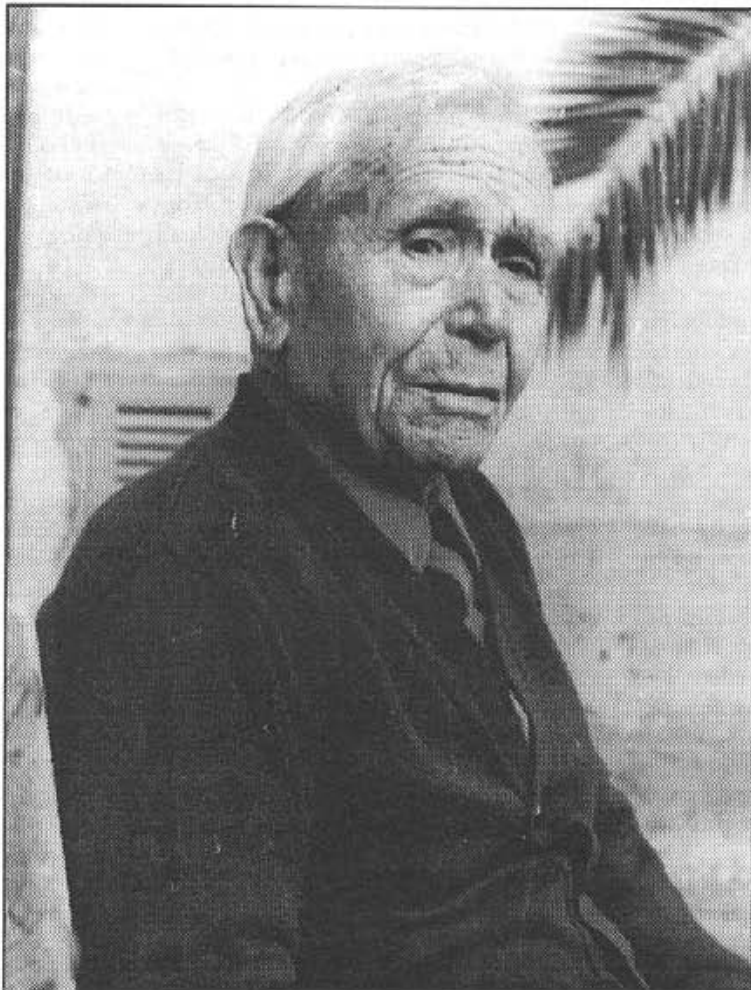
La seva memòria prodigiosa era tot un arxiu de la història de Vilafranca en el segle XX

El dia vint-i-vuit de maig ens deixava l'amo Andreu Sansó i Bauçà, "Andrevet", un home dels que fan poble, dels que saben estar en el seu lloc quan cal i quan realment és necessari, portador de la més ferma saviesa, seny i sobretot una gran humanitat. Sempre lligat a l'esglèsia no va fer mai olor de bateria i va ser, pel seu caràcter i la seva discreció, el confident i amic de molta gent.

L'amo Andreu va ser un home equànime, dotat d'una memòria prodigiosa, que mirava i recordava amb serenitat els continus canvis i aconteixements que va viure al llarg de la seva vida. Durant els seus noranta-sis anys va ser un testimoni directe dels quefers que esdevenien dins la Vila i sempre estigué prop dels poders fàctics i, tot i sempre mostrà una gran independència, hem

de suposar que en moltes ocasions el seu consell experimentat i ponderat va servir a més d'un seglar per prendre decisions importants evitant polèmiques innecessàries, encara que de tot això ell mai s'en vanagloriava.

Propietari d'un cotxe de lloguer, en una època on encaar n'hi havia molts pocs, va estar al costat de moltes famílies en moments d'especial angoixa: un malalt greu, una mare que esperava l'infant... allà hi era l'amo Andreu per anar a cercar el metge especialista, la comara o el qui fos necessari. Aquest escolà, discret i callat fou testimoni de la més trista misèria humana, en el moment dramàtic d'un viàtic, d'una extremunció. Tot i els tristos quefers sempre es va mostrar com un home

simpàtic i amatent, amb un sentit positiu i optimista de la vida.

L'amo Andreu va ser per mi un gran amic i gràcies al fruit de les nos-

☛ *L'amo Andreu era portador de la més ferma saviesa, seny i sobretot una gran humanitat*

☛ *Ens ha deixat un home discret, simpàtic i amatent, amb un sentit positiu i optimista de la vida*

tres converses, són moltes les dades i notes que he anat guardant i, de ben segur, que en mans d'un historiador o persona més dotada, serien suficients per reconstruir la història de la vida quotidiana del segle XX, en una Vilafranca jove i canviant. Foren moltes les xerrades, en les que recorreguerem el poble, les famílies i les llars vilafranques. Parlàvem de les costums, dels oficis, dels aconteixements bons i dolents, tot ho tractàvem a les nostres trobades i record poques vegades en les que em fés tancar el magnetòfon. (Sempre era per parlar-me de qualche fet negatiu).

Com a subjecte actiu d'un poble carregat d'esdeveniments socials, em contava els sempre polèmics temps de la República, del Moviment, de

les esquerres i del feixistes. Tot era vist i recordat d'una manera desapassionada i crec que justa per l'amo "Andrevet". Llamentava sempre els excessos ocorreguts durant la Guerra Civil, perquè aquests romperen la tradicional convivència cristiana d'un poble religiós com Vilafranca.

Per tothom tenia una paraula bona, en tots veia un tret o virtut a destacar i sense amagar-ne la realitat, el seu gran cor comprenia i justificava les misèries humanes que ell com home, i molt home, tant bé coneixia. Gràcies l'amo Andreu per tot lo positiu que ens heu mostrat i ensenyat.

Miquel Florit
Foto: Xesc Amengual

Què passa amb els fems?

Sembla que actualment el grau de civilització es mesura amb els kilos de fems que produeix per habitant i dia una determinada comunitat. I d'on surt aquesta afirmació? A l'any 1970 a Mallorca es produïen una quantitat de fems que passava de ben poc el mig kg/hab/dia, a l'any 1992 en produïm aprop de 2 kg/hab/dia i es preveu que en el 2.000 cada habitant de Mallorca, si les coses no canvien produesqui per terme mig més de 3 kg de fems cada dia. Els països més desenvolupats són els que produeixen més fems, entre altres coses. dita afirmació ens dur a la conclusió que aquests països són els més bruts, i en canvi semblen els més nets. No vull discutir damunt el tema, cadascú sap lo net o brut que és el seu país.

Caldria demanar-nos d'on surten tant de fems? La procedència dels fems no és una, sino moltes:

- Una de les grans preocupacions de la nostra societat és la higiene. És per això que ara tots els productes venen perfectament embalat. M'atreveria dir que l'únic que es ven que no estigui embalat és el pa i les verdures, i això fins i tot, a segons quins llocs ho venen empaquetat, el que suposa una gran quantitat de fems.

- L'utilització de coses embotades dins embalatges no reciclables té com a conseqüència el gran augment de volum dels fems de les darreres dècades.

- La societat consumista dins la que esteim immersos és una roda que ens obliga a comprar coses noves i a tirar les velles, que més que velles és que ja no empram o no estan de moda.

- L'ús d'objectes de poca durada, és a dir aquells d'usar i tirar, ajuden en gran mesura a augmentar els fems.

- Tirar tota la matèria orgànica excedent, al poal de fems, quan abans molta gent tenia un corral amb gallines on hi anava tot, ja sé que encaar hi ha gent que en té, però aquests de cada vegada són menys.

- L'ús d'objectes que no es poden reciclar.

Estic segura que hi ha moltes més causes, que ja m'aniran sortint un altre dia.

Una vegada hem produït els kilos de fems, què feim amb ells? Els treim al carrer, i el femeter la passa a cercar tres pics per setmana. I ja no tenim perque pensar-

hi més, hem resolt el problema, ja no tenim els fems a ca nostra.

Però alguna cosa es fa amb aquests fems. Actualment hi ha tres possibilitats:

- Una és la dels abocadors incontrolats, d'aquests n'hi ha uns quants aprop de la vila, en lloc de treure el fems al carrer les duim a un abocador, on tothom n'hi dur, especialment aquelles coses més voluminoses. Però això no vol dir que estigui bé. Els abocadors incontrolats desprenen gassos a la atmòsfera, amb el perill que això suposa per ella i per noltros (que no vé al cas comentar-ho, però que tots coneixem) i contaminen moltíssim la terra i les aigües subterrànies del voltant de l'abocador. Aquesta manera d'eliminar els fems l'hauríem de descartar immediatament.

Convé aturar la postura que han prè els nostres governants i fer-los canviar d'opinió

- Una altra solució és la del reciclatge. Reciclar vol dir tornar a emprar coses que ja s'ha utilitzat. Per a mi i per molta gent és la millor solució per eliminar els fems, ja que gran quantitat d'ells se poden reciclar: el vidre, el paper, la matèria orgànica, la roba, el ferro... Però sembla que aquesta solució no els agrada als nostres governants, encara que sigui la millor. L'únic inconvenient que suposa és fer una selecció dels fems a ca nostra.

- L'altre solució és la de la incineració, posar-ho tot dins una bossa de plàstic i que ho cremin. Dit així pareix que no ha de dur molts de problemes, però els fems cremats (especialment els plàstics) produeixen gran quantitat de gassos contaminants com les dioxines i els furans, que quan les respirem ens poden causar problemes a les vies respiratòries i fins i tot tumors cancerígens. Un altre problema de la incineració és que tota cosa cremada produeix cendres, i aquestes són les que mos volen dur al clot de Son Nuviet. Ells diuen que les cendres no són tòxiques, jo no m'ho crec. Hi ha certes substàncies que no desapareixen cremant, com poden ser els metalls pesats. Si queden a les cendres, quan ploqui,

aquestes seran rentades per l'aigua, que sen va cap als pous i que noltros bevem. Els metalls pesats s'acumulen al nostre cos, i a partir d'una determinada concentració són cancerígens. I per si el mal fos petit, aquestes cendres les han de dur amb camions a Son Nuviet desde Palma. Us podeu imaginar la quantitat de camions que han de passar per dins el poble?

Per tot això creim que és convenient aturar aquesta mesura que han prè els nostres governants respecte als fems i fer-los canviar d'opinió. Com ho podem fer? El primer de tot és començar a dins ca nostra, reduint el consum innecessari, emprant productes de llarga durada, emprant productes que es puguin reciclar, evitant els embalatges excessius, evitant l'ús de plàstic. Només fent això podríem reduir part dels kilos de fems. Què més podem fer? Col.laborar en totes les activitats programades en contra de la incineració i l'abocador de Son Nuviet:

- Si algú no pot col.laborar activament, i ho vol fer econòmicament per ajudar en les despeses econòmiques que suposen totes les activitats duites a terme i les que ferem; hem obert uns comptes corrents a cada un dels tres bancs, on poden fer les vostres donacions.

- Firmau la proposta de llei que prohibeixi la incineració dels residus sòlids. Si no se crema no es faran cendres.

- Col.laborau en totes les activitats promogudes per la Coordinadora de Son Nuviet i la Plataforma en contra de la incineració, de la qual formam part.

Crec que és una obligació lluitar pel futur de la nostra terra, al cap i a la fi, lluitam per una vida sana.

Aprofit per agrair-vos la vostra col.laboració, que ja heu demostrat algunes vegades.

Francesca Martí Llodrà
Membre de la Coordinadora
de Son Nuviet

L'animal més gros que mai ha existit a la terra, a punt de desaparèixer

Estimats amics.

He escrit aquest article sobre les balenes blaves per fer veure a la gent el greu perill en que està la balena blava. Aquest gran cetaci, l'animal més gran que mai ha existit a la terra. Basta dir-vos que mideix de 20 a 32 metres, pesa de 120 a 150 tones, i per fer-vos una idea vos dic que just el seu cor pesa 500 kg. i la seva llengua 200 kg. Està en greu perill d'extinció per l'avaricia de l'home. Fa bastants d'anys un parell de països es dedicaren a la caça de balenes per aprofitar la grassa i la majoria de parts del seu cos. Hi va arribar a haver tants de països baleners que cada vegada més ràpidament disminuïa la població de balenes. De la manera que les mataven era cruel, inhumana, criminal, inexplicable, sofrien molt, ja que per matar-les els

hi ficaven els arpons als pulmons i estaven hores soffrint i desangrant.

Prest, grups ecologistes intentaren aturar aquestes grans matances, Greenpeace, amb els seus vaixells intentà aturar un poc les matances, però era molt difícil perquè la flota ballenera havia agafat molta força. Els principals països eren: Rússia, Japó i tots els països del nord d'Europa. Poc a poc, es va aturar la caça de balenes. El món estava més concienciat amb els actes que sofrien les balenes tan cruels. En el 1986 es firma un decret prohibint la caça.

Així i tot, Japó i Noruega no s'aturava de caçar balenes. pels mesos de maig i juny del 93, Greenpeace dugué a terme una campanya per aturar definitivament la caça. Li costà molt però ho aconseguí. De tota manera Noruega encara no s'ha aturat de caçar-ne emperò en

menys quantitat.

Les mils de balenes que moriren cruelment per l'avaricia de l'home mai es tornaran veure. Actualment només 500 balenes blaves de les 220.000 que hi havia fa un segle, sobreviven en els mars i oceans del planeta.

Sebastià Sansó

(Per més informació, o per ajudar amb la campanya teniu a :
GREENPEACE, C/ Rafeletes n° 16
- Palma. Tel: 40 58 12)

A propòsit de les ideologies dominants

Les estructures de domini de les formes modernes del poder responen de cada vegada més a una exigència del manteniment i de l'enfortiment d'un sistema de relacions (polítiques, socio-econòmiques, culturals...) que es caracteritzava per la voluntat de desenvolupar i d'accelerar un procés de colonització cultural, d'encerclament informatiu i del que en podem dir "solidaritat uniformitzadora". A l'Estat modern no li interessa tant la perpetuació del poble -dels pobles- en la ignorància com l'acumulació i emissió d'informacions con-

venientment manipulades i dirigides. Així, l'estratègia del poder esdevé força més complexa però més efectiva. El progrés tecnològic, la multiplicitat dels mitjans de comunicació, en són els instruments més adients. Ja no basta, ni convé potser, que els ciutadans obeeixin i es dobleguin. No, cal que estiguin convençuts de la bonhomia, de les virtuts, de les bones intencions de les institucions. Es reclama la participació de tothom, de manera que l'engranatge estatal funcioni tal com està previst. És obvi suposar, per tant, els aclaparadors efectes de

destrucció de les identitats "diferents", la qual cosa palesa la uniformització d'interessos, creats a partir d'uns mecanismes d'identificació i d'associació d'idees que acuten constantment sobre el subconscient dels individus i dels pobles, amb la subsegüent substitució dels valors i dels models de comportament.

Andreu Salom i Mir

La lluna i les seves influències

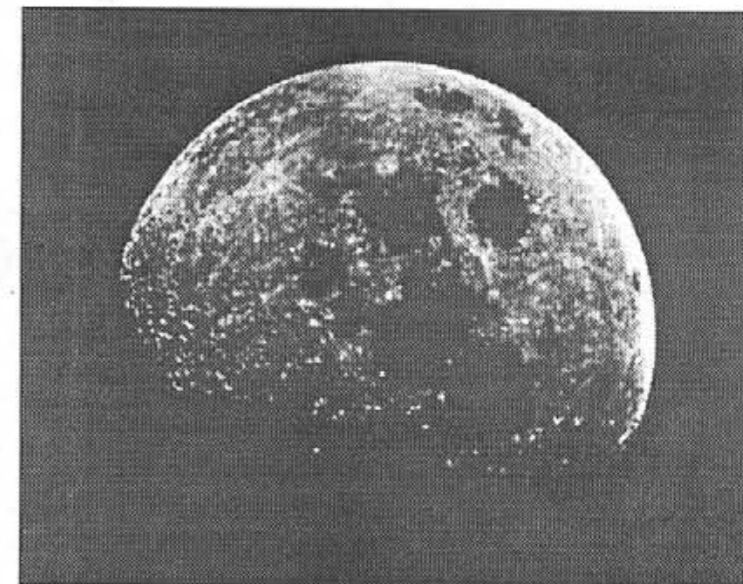
"Els temps canvien". Qui no ha sentit mai a dir aquesta frase? La modernitat ha arribada i, amb ella, tota una sèrie d'avenços tecnològics que abans no hi eren. Ara -diuen- tot és més fàcil que no fa quaranta o cinquanta anys: la gent, capficada dins les exigències frenètiques d'una societat que sempre frissa, ja no es pot permetre el luxe d'anar amb la somereta i ha d'agafar el còmode cotxet; hi ha els rentavaixelles que (cosa impensable fa uns anys, i que, segurament, faria riure a més d'un avantpassat nostre si pogués tornar a ressuscitar) renten els plats tot solets, sense que t'hagis de banyar, ni poc ni molt, les mans; tot va per ordinador i per computadora: la mecànica i la robòtica s'han imposades. Què és el que t'interessa? Vols saber quin temps farà demà? Idò, pitja aquest botonet vermell. ¿És el teu actual estat financer i les noves possibilitats de guanyar nous mercats per a la teva empresa immobiliària, el que et pica? No t'ho pensis més. la solució és pitjar el botonet blau de devora. Què més vols saber? L'ordinador ho sap tot. ¿Vols...

I, en certa manera, és veritat: l'avenç de la societat ha comportat coses

bones, facilitant enormement la vida de la persona humana en tots els aspectes. Ara bé, per altra banda tampoc no s'ha d'ignorar que, en altres casos, també ha comportat la plua estúpida -motls cops ja irrecuperable- d'uns coneixements que els nostres precessors havien adquirit a través d'uns anys i anys d'experiència i observació continuada de la naturalesa. És en aquest sentit que la societat moderna, tot i ésser sàvia en segons quins temes, també pot ésser qualificada "bamba" i de "ignorant" en d'altres. Així de clar. I això és, i ho dic sincerament, una llàstima.

Una d'aquestes àrees de coneixement popular gairebé perdudes -i que només conserven comptades perses d'edat- és la de la influència real que tenen els astres en la vida humana, més en concret, la de les influències de la lluna. En aquest sentit, aquest modest reportatge pretén ésser un apropament a aquest astre i a la importància que suposa la seva existència per a la persona.

Anem per feina.

Què és la lluna?

Bé, el més beneït de tots crec que sap més o manco què volem dir quan parlem de la "lluna". Tal com ens descriu el DCVB (tom VII, p. 81), la lluna és aquell "astre satèl·lit de la Terra, al voltant de la qual dona un volta cada vint-i-vuit dies aproximadament i que és visible amb diferents formes i aspectes segons que el sol il·lumini una major o menor part del seu disc".

El realment important de la lluna, però, és a dir, allò que és vital per mor de les conseqüències pràctiques que comporta en les nostres vides, són les quatre fases en què es manifesta el seu moviment al voltant de la Terra:

a) "Lluna nova": és la primera fase (anomenada astronòmicament "novilini"), en la qual el sol il·lumina la part de la lluna oposada a la terra, de manera que el satèl·lit queda invisible per als homes.

b) "Lluna creixent" (o "quart creixent"): la segona fase, en què va augmentant paulatinament la visibilitat de la lluna.

c) "Lluna plena": la tercera fase, en què es veu des de la terra tot el

disc llunar, i

d) "Lluna vella" (o "quart minvant"): la quarta i darrera fase, en què la part il·luminada i visible des de la terra va minvant gradualment fins a quedar completament invisible i entrar una altra vegada en lluna nova.

Altres coses a saber sobre la lluna serien:

- Per conèixer si la lluna creix o minva, basta mirar-la i si té la panxa a llevant, és quart minvant, i si la té cap a ponent, és quart creixent.

- Què és el "girant"? És aquell instant en què la lluna passa de nova a vella. Tal com ens diu Galmés, a la seva obra "Cultura popular mallorquina" (pàg. 167), "per saber exactament quan era el girant, hi havia la regla següent: una hora abans d'estar anunciat el girant, s'agafa una tassa de plata, s'omplia d'aigua de mar i li tiraven cendra d'olivó, que nedava damunt l'aigua i en el moment precís del girant se n'anava a fons".

Són, precisament, aquestes fases, les que la veu de l'experiència ha apuntat com a factors de gran influència en les nostres vides. I això ha estat observat, no sols per les veus

orals dels nostres padrins i padrines, sinó també per certes obres en forma de calendari que miraren de rendibilitzar, en termes econòmics, aquest coneixement. Ens referim -segurament ja ho haureu endevinat- als encara avui molt populars "parentòtics" (alguns d'ells tan antics que són del segle XVII) i als anomenats "llunaris", espècie de calendari on s'indiquen les llunacions i que, a Catalunya, ja daten del segle X.

Anem, seguidament, a donar una ullada a algunes de les àrees que, popularment, han estat influenciades per aquestes fases de la lluna:

- **La llenya:** En poques paraules, la llenya s'ha de tallar de lluna nova o de lluna vella segons que sigui d'arbres que no perden la fulla o d'arbres que la perden, respectivament. És per això que els pins, perquè el llenyam que volen treure d'ells no es prodesqui ni es corqui mai, s'han de tallar dins la lluna nova primera del mes de febrer i en dia de vent de gregal.

Per la curiositat que comporta, vos transcriuré la descripció d'un fet sobre la influència de la lluna, del qual Antoni Galmés diu que fou tes-

timoni actiu:

"Fa més d'una vintena d'anys, quan don Xim Jiménez de Embum era l'enginyer en cap del Districte forestal de Balears, home molt enterat en la matèria, al qual m'unia, a més d'una bona amistat, freqüents relacions oficials, car era jo per aquells temps Secretari de l'Ajuntament de Selva, que posseïa una bona extensió de pinars sota la direcció tècnica de Don Xim. Idò bé: un dia, parlant de la influència de la lluna en la llenya, ell me digué i sostení que tot això eren creences absurdes del poble, que la cosa no tenia cap fonament científic i que l'únic que influïa que la llenya es conservàs, era si arbre o arbust estaven bé de saba. Jo, que sempre he estat intrigat per les creences populars, li vaig proposar que féssim una prova, a la qual cosa ell, fent la mitja rialleta, va acceptar. Donàrem l'ordre al nostre garriguer que tallàs dos feixos de la mateixa mata, una que hi havia ben grossa prop de la carretera de Lluc: un feix en lluna vella i l'altre en lluna nova següent, per allò que les sables no haguessin pogut canviar massa. Passà mig any, i un dia que don Xim tornà

(venia prou sovint), recordant-me dels feixos de mata, li vaig dir per anar a veurer-los. Quan fórem allà comprovarem que el feix tallat en lluna nova conservava les branques ben senceres i males de rompre, i, en canvi, el tallat dins la lluna vella, va ésser gairebé tot podrit. Ho comentàrem, i allò no va bastar per a convèncer-lo de la possible influència llunar; però el fet quedà consignat i, així mateix, ell en va prendre bona nota. I pagà el dinar a la fonda de Lluc".

- **A l'hora de sembrar:** S'ha dit també que el conreu dels sembrats ha de fer-se en lluna nova i si es tracta de plantes que facin el fruit damunt la terra; en canvi, si són de fruit subterrani, cal conrear-les de lluna vella, s'exceptuen els favers, que segueixen el règim de les plantes de fruit subterrani.

Així mateix, hi ha la creença que, si volem sembrar amb llavor nova, hem de fer-ho en lluna vella. En canvi, si la llavor és vella, hem de cercar la lluna nova.

Per sembrar el blat rovelló, de classe premerença, és bo fer-ho dins la lluna vella de Sant Francesc; per les altres castes de blat, dins les llu-

nes velles de les Verges i Tot Sants no va massa bé, perquè posen mascara i corquen.

Una figuera, per sembrar-la de branca, s'ha de fer per la lluna vella del mes de març; li han de tapar el cor amb un bastonet d'ullastre i el cap enterrat ha de mirar a la tramuntana. D'altres diuen que les figueres de branca s'han de sembrar el dia del quart minvant del mes de febrer.

Les figueres de moro s'han de sembrar el dia del ple de la lluna; si se sembren després, estaran tants d'anys a fer figues com el número de dies que faltin per arribar a l'altre ple de la lluna.

Si quan hi a eclipse de lluna es muda un claveller, es diu que fa clavells de totes castes i colors.

El planter de ceba s'ha de sembrar en lluna vella; sinó, quasi totes treuen cogulls.

També se sol dir que si fa qualche brusca en lluna nova, els sembrats arrenen fort tot d'una.

- **Collita de fruits, podades i excallades:**

Tots els fruits que es vulguin conservar, s'han de collir en lluna vella.

Els caquis i les nesples i les serves

s'han de collir en lluna nova perquè madurin aviat.

Per salar les olives han d'esser collides dins la lluna vella de Les Verges, perquè si són collides en lluna nova, a més de perdre's qualche pic, sempre són més amargues.

Les canyes, perquè es conservin sense podrir-se, s'han de tallar dins la lluna vella del gener (això, ho tenien molt en compte els pastors, que tallaven, a més, les canyes de cinc anys per fer els seus flabiols).

Per podar, exsecallar o esveiar els ametlers i altres arbres fruitals, sempre s'ha de fer en lluna vella, i si l'exsecallada era molt llarga, es contentaven amb prenr-la de lluna.

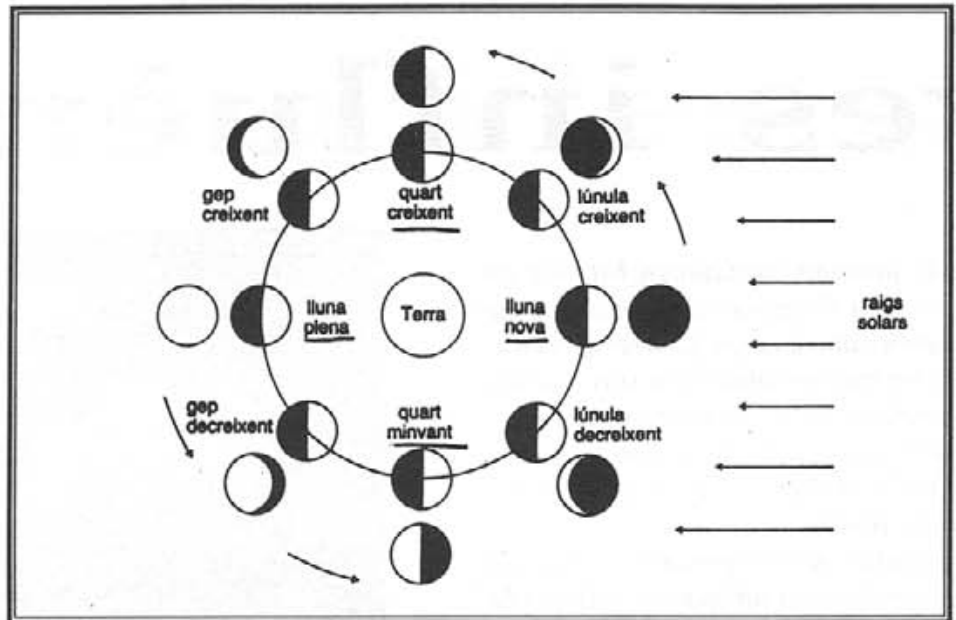
Per tondre ha de ser en lluna vella, i perquè una pell d'ovella conservi bé la llana, s'han d'escorxar dins la lluna vella del mes d'abril.

Perquè els cabells i les ungles no cresquin tan aviat, s'han de tallar en lluna vella i en quart minvant: quan s'afaiten en lluna vella, la barba creix més a poc a poc.

Per sanar els porcs i senyar les ovelles d'orella, ha d'esser en lluna vella, així com per tallar-los la coa. També es mirava que no fos el signe que governa el cor ni el cap.

- **Les matances:** Els menorquins diuen que la matança del porc és influïda per l'estat o fase de la lluna: un porc vell s'ha de matar amb la lluna cluca, o sia, el dia del girant. A altres comarques diuen que el porc s'ha de matar en lluna nova perquè la carn se sali bé i no floresqui; i altres diuen que el porc mascle s'ha de matar en lluna vella i la truja en lluna nova.

- **El temps:** Aquest ha estat una de les àrees més importants d'influència de la lluna. Quan la lluna porta un rotlle de celístia ben redó, és senyal que plourà prest; si el rotlle està esportellat, farà vent. La lluna blava vol dir pluja; la vermella indica vent, i, si és blanca, bon temps. A més a més, se sol dir que si el primer dimarts després de la lluna nova és un dia clar i bonic, dura tota la lluna; per contra, si és humit i plujós, també

seguirà així fins que canviï la lluna.

- **Endevinar si el que ha de néixer ha de ser mascle o femella:** Les dones concedeixen importància a la fase de la lluna en què neix un infant, per a saber de quin sexe serà el que nesqui en el part venidor de la mateixa mare: si la naixença s'esdevé en quart creixent, la venidora serà de sexe distint d'aquella (es per això que hi ha les dites "Quart creixent, serà diferent" i "Lluna creixent, muda la gent"), en canvi, si la naixença és en quart minvant, l'altre part serà del mateix sexe d'aquella (mirau, sinó, la dita "Lluna minvant, llinatge semblant", o "Quart minvant, part igualant").

En relació a això, l'altre dia vaig tenir una conversa ben curiosa amb l'amo en Joan Morlà i Nicolau, "Verdadera", que ara té 73 anys. Em conta que, després de fer de mosset a la teulera de Can Xirgo devers uns 5 anys, llavonnes, a 18 o 19 anys, es va posar a ca seva a conrar, cosa que ha fet fins ara. Segons em conta, "aviat vàrem posar una somera i, com que volia que quedàs plena, la vaig menar a un ase mascle. Bé, la qüestió és que va tornar sortir un altre ase. I jo, ben content. Bé, va passar el temps i, al cap d'una temporada, em va tornar pegar per manar-la a un altre mascle. Quan en Pep Moliner, que és veïnat meu i mol entès en qüestions d'això de lluna i estels, ho sapigué,

em va dir: "si ara la manes a un cavall te farà un mul". Jo, pensant que se'n reia de jo. Li vaig replicar: "I, ara, com ho saps tu, a això?" En Pep em contestà: "perquè ara t'ha tret un ase, que ha nascut en lluna minvant, i hi ha una dita que diu que "quart minvant, continuant". O sigui, que ha de tornar ser un mascle. No pot ser una femella". Jo, sense saber ben bé si m'havia de creure allò que em va dir en Pep, la duc al cavall i, tal com ell m'havia predit, va fer un mul. L'any vinent va tornar passar tres quarts de lo mateix. La torn dur a un cavall i, com que el mul primer havia nascut en minvant, em va tornar sortir un altre mul. I jo, amb els cabells drets que aquell home pogués endevinar aquelles coses. Res, torna passar un any i, altra vegada, en Pep s'entrega i em replica: "aquest pic, si la menes, farà una mula, perquè el darrer mul va néixer en quart creixent, i se sol dir que a "quart creixent, animal diferent". Car, encara que no vos ho cregueu, ell va sortir una mula. Ja feia tres vegades seguides que m'ho havia endevinat, i allò no podia ser només sort. Hi havia d'haver qualche cosa més. Per si encara no bastàs, i com anava fent any rera any, en Pep em va tornar amollar: "enguany, si la tornes menar al cavall, tornarà fer una mula". I, ja ho va ser ja una femella. Com que la darrera mula havia vengut en minvant,

Màgia i Misteri, dos acompanyants constants DE LA LLUNA

La lluna, segurament per l'íntima relació que guarda amb l'home, sempre ha anat acompanyada d'un ambient de màgia i de misteri.

Així ho demostren el gran nombre de derivats que s'han fet a partir d'aquest nom: un "llunàtic", tots ho sabem, se sol dir d'aquella persona que "a estones sembla assenyat i a estones sembla boig" (DCVB, VII, p. 84); els "llunaris", ja esmentats a qualque lloc d'aquest reportatge, també es referien a un "llibre màgic, on diuen que es poden llegir les prediccions de tot el que ha de succeir, i llegint-lo capgirat es pot fer sortir el dimoni i altres arts de bruixeria" (DCVB, VII, p.

84).

Les formes que es veuen a la lluna també han despert la imaginació creativa del poble. És per això que hi ha la creença vulgar que les taques que es veuen a la seva superfície són parts d'una caar (ulls, nas, boca) i que el conjunt de foscors que hi apareixen és perquè hi ha un home penjat, que està allà per càstig d'haver robat garbons o fruita i haver jurat en fals que no els havia robats.

Andreu Bauçà

segons la dita, havíem d'anar continuant amb lo mateix. I no va fallar.

Justament, però, als deu dies, es mor sa mare i vaig haver de surar aquesta darrera mula amb llet. Bé, i aquí s'acaba tot, perquè se'n va anar a l'altre món.

N'hi ha molts que pensen que tot això que t'he contat és un doi, perquè no pareix que pugui ser vera, però jo ho he vist amb els meus propis ulls".

Rieu-vos-en, idò, de les coses de la lluna!

Ell, pareix que funcionen la mar de bé!

Una altra cosa que m'agradaria afegir és que també solen dir que en lluna plena mai no neixen nins, sinó només nines (en català del Principat, hi ha la dita de "Lluna plena porta nena")

Altres influències de la lluna que podríem anomenar són:

- Abans hem parlat del "girant", i hem dit que era quan es passava de lluna nova a lluna vella, o al revés. El girant té, segons diuen els entesos, molt de pes a l'hora d'endevinar segons quines coses, com ara:

a) Molta de gent, encara avui dia, no fa les matances en dia de girant, perquè si al temps de coure els botifarrons o la varia-negra, ho fos, tot queda esclatat i quasi fus.

b) Si es pentinen en el moment

del girant, tots els cabells que toca la pinta en aquell moment, queden blancs.

c) La majoria d'empeltadors se solien aturar una hora de fer feina el dia del girant, més o manco a l'hora que estava previst, perquè els empelts fets amb el girant, no n'hi havia cap que aferràs.

d) Els pescadors tenen poca fe en calar les xarxes la nit del girant, perquè deien que se solia agafar poc peix. Els que no hi creien tant, deien que la massa claror de la lluna plena o la massa fosca, no deixava córrer el peix.

e) Galmés diu que hi havia una dona, encara no fa massa anys, que és morta, que no tenia cap cabell, ni cap pèl damunt el seu cos, i segons ella mateixa li contà, quan era petita sa mare la banyava i va ésser el girant en aquells moments, quedantse sen cap pèl, ni cap cabell. Era de Selva i, coses de la vida, al poble la coneixien per "madò Pelo".

f) Uns altres diuen que si se tallen els cabells en el girant poden tornar beneits.

- Dins la lluna nova és quan surten més esclatasangs i es conserven més sans els nascuts amb aquella lluna, i en surten molts si plou -en el seu temps- en lluna nova. Hi ha una dita: "Amb lluna nova, ves-hi amb

un cove, i en lluna vella amb una cistella".

- La mescla de fang s'ha de fer en lluna nova perquè aguanti molt de temps. Per exemple, el Castell d'Alaró, que aguanta fa tants de segles, és perquè es féu de lluna.

- Les cisternes que es refereixen en lluna nova fan l'aigua més fresca. Però mestre Jaume Xarrafí, mestre de picapedrers de Selva, ja mort, deia que quedaven més fortes referides en lluna vella.

- Perquè la mescla per fer trispol fos forta, s'havia de fer en lluna nova i posar-hi baixos d'oli.

- Si es llauen els tarongers a cada lluna nova, és igual que si els regassin; però no les poden llaurar en lluna nova d'agost, ni tampoc els ametllers, perquè perden les fulles abans d'hora.

- Dormir-se a la lluna sense tapar-se el cap, es té per molt perillós, perquè poden quedar transtornats, o sia, que la lluna els entra dins el cap.

Em sembla que ja vos he donat un bon repertori de la lluna i els seus poders. Si ho creis, o no, ja és una altra qüestió. Com diu aquell refrany mallorquí "del vostre pa, en fareu sopes".

Andreu Bauçà

DITES I REFRANYS referents a la lluna

Hi ha una multitud de refranys i dites associats a la lluna, que altre cop ens suggereixen els seus poders d'influència sobre la gent. ¿Qui no ha sentit a dir mai, per exemple, "esser tallat de mala lluna" (en el sentit de tenir mal caràcter o de ser dolent de natural), "estar de mala lluna" (estar de mal humor) o "tenir llunes" (volent dir que qualcú té un humor variable, o sigui, que uns dies res troba de bon tremp i els altres es troba tot empenyat)?

Moltes vegades, per no dir gairebé totes, aquestes dites populars van collades amb un sentit negatiu, ja sigui per expressar una malaltia (a Santa Coloma de Queralt, l'expressió "tenir llunes" és emprada per designar una malaltia del bestiar mular i que, vulgarment, es creu que té relació amb les fases de la lluna), o bé enganys, mangarrufes i robatoris ("fer veure la lluna dins cove" vol dir enganar i fer veure coses que no són vera; a Valldemossa, l'expressió "fer lluna" o "fer llunes" era emprada per designar l'activitat d'anar a robar fruita pels arbres; etc.)

I de refranys referents a la lluna, com es diu en bon català, n'hi ha per na Bet i sa mare.

Així, tot i que si bé els que sabien endevinar més el temps eren els moliners i pastors, hi havia una mena de prediccions de domini popular, productes d'observacions repetides i recordades d'uns altres. Són frases que el poble ha anat fent, com a conseqüència de la se-

va detinguda observació de la lluna i les seves influències inevitables en tots els aspectes de la vida de l'home: agricultura, pesca, bestiar, el temps climatològic, etc.

Vegem-ne alguns de curiosos:

- "El bon mariner, mirant la lluna ja sap son quefer"
- "Lluna jaguda, mariner dret; lluna dreta, mariner ajagut"
- "Lluna rogent, pluja o vent"
- "Lluna lluent, sequedat o vent"
- "Lluna tapada, boira o ruixada"
- "Lluna voltada, pluja o ventada"
- "Vent de fora i sense lluna, fuig de sa costa tot d'una"
- "Lluna de gener, lluna raïmera"
- "D'amors, el primer; de llunes, la de gener"
- "La lluna de gener, l'amor prevé"
- "Després de la lluna de mel, ve la lluna de fel"
- "Nadal amb la lluna plena, anyada plena"
- "No donis l'hivern per acabat, que la lluna d'abril no hagi passat"
- "Es gram es mor tot sol, si es llaura per lluna vella de juliol"
- "Si plou a la lluna nova d'agost, plou nou llunes de carrera"

Andreu Bauçà

LA TEVA INDIFERÈNCIA
TE'N FA CÒMPLICE

Guerres, terratrèmols, inundacions, sequeres..., fan que les dificultats dels països del Sud augmentin.

Nens sense escolaritzar, pobles sense aigua potable, ni hospitals ni carreteres... innumerables persones que no mengen el que cal per poder viure.

El 20% de la població del món disposem del 80% dels recursos del planeta.

Col·labora amb **MANS UNIDES**

DONATIUS: a les Caixes d'Estalvis i delegacions de Mans Unides.

Mans Unides
CAMPANYA CONTRA LA FAM

El lligam immemorial de l'home amb el TEMPS

Abans (encara que d'això no en faci tampoc tans d'anys), l'home en fer feines estretament lligades a la terra, depenia gairebé completament del temps que faria. És per això que, aquell que sabia predir el temps, si hi havia aigua o sequera, si era temporada per sembrar tal o tal cosa, tenia uns grans avantatges sobre la resta. En aquest sentit, la lluna, com ja he dit, va ser una eina eficaç i funcional, que servia per endevinar aquest futur amb èxit.

Si giram la vista cap enrera, dins els fulls de la història de Mallorca veurem fins a quin extrem arribava aquesta dependència de l'home amb la natura. Les manques d'aigua hi eren molt freqüents. Fins i tot, es conta que, a vegades, estava més d'un any sencer sense ploure ni una gota. Tal com ens conta Antoni Galmés a la seva obra "Cultura popular mallorquina" (pàgs. 147-148), l'any 1613, per exemple, el blat, per manca d'aigua, va quedar sec, i és de llavors ençà que es diu la dita: "va quedar espantat com es blat de l'any tretze"; a l'Arxiu de l'Ajuntament d'Escorca, per posar un altre cas, hi ha un expedient, del darrer terç del segle passat, demanant l'exacció de contribucions de les possessions del terme, per haver estat catorze mesos sense caure cap gota: les fonts s'eixugaren i el bestiar se moria de fam i set. Hi ha una glosa d'aquell temps, que diu:

"Ja ho dirà el que serà viu
lo que passaren els pobres;
molts vivien de garroves
per poder arribar a l'estiu"

i, no importa anar tan enfora per trobar mostres d'aquest fet; el santuari de Bonany es va erigir després d'un temps de sequera i manca d'aigua ben fortes, adquirint aquest nom tan expressiu. Tal com declara Mascaró Passarius a la seva obra "Corpus de toponímia de Mallorca", Vol I, p. 109: "La muntanya de Bonany antigament es denominava "Alqueria Maria" i també "Puig de son Burgues". el nom de Bonany -segons diu ell- sembla datar de l'any 1600, en què una sequera espantosa va assolir tota l'illa, de tal manera que no es va poder collir res per mor d'ella; tot i això, Petra es va veure lliure de tal desastre, encara queno havia plogut gens dins el seu terme, gràcies a la fe dels seus habitants que invocaren constantment la protecció de la Verge. Aquesta no va fer el sord a les seves súpliques i va enviar una bona anyada a tot el poble".

Tal com el darrer exemple deixa entreveure, quan aquestes grans sequeres s'esdevenien, la gent cercava tots els remeis que tenia al seu abast per canviar el curs de les coses, encara que, en la majoria d'ocasions, només es tractàs de supersticions i fets sense cap tipus de fonament lògic. Les "rogatives", posem per cas, i que han durat gairebé fins als nostres dies, es feien en processó, pels pobles, passejant el sant o santa que més devoció inspirava allà on es fes. En aquestes rogatives se solia resar el rosari i cantar cants penitencials, i en arribar a l'església se resava la lletania de Tots els Sants. Conta la revista "Perlas y Cuevas" que el 14 de desembre de l'any 1913, a Manacor,

es féu una rogativa per aigua; hi assistiren unes quatre mil persones, amb l'Ajuntament al cap davant, duent la imatge de la mare de Deu dels Dolors, patrona de la parròquia. Com que no plogué, se va fer una altra rogativa, aquesta vegada amb el Sant Crist, i, a la fi plogué el 18 de gener. No havien pogut sembrar per manca d'aigua; arribaren a sembrar, però tan tard que la collita es va donar per perduda.

Una creença popular molt estesa era que, per fer ploure, s'havia d'enterrar un llagost, d'aquests grossos, amb el cap per endins i mostrant la coa: es deia que abans de morir el llagost ja havia plogut.

D'altra banda, i tal com ens torna descriure Galmés (pàgs. 161-162), l'acte d'esquitxar-se amb aigua els actes festius organitzats a les possessions els dies d'acaballes de sembrar i per les matances era un clar símbol cultural de la necessitat vital d'aquest líquid per als mallorquins. Ell ho descriu d'aquesta manera: "quan s'havia armat la bulla no s'escapaven de les esquitxades ni la madona, que tampoc quedava enrera, si encara era jove, d'escampar aigua amb poals o gerres, o així com fos. Qualque jove, amb el fi d'arribar més enfora amb l'aigua i ell no rebre, utilitzava un esquitxador, o sia, un canó de canya gruixat, amb un forat petit en el nus del cap i un bastó d'ullastre o de magraner, doble de llarg, amb un embenament de cànion a l'extrem que anava passat dins el canó; era un bon artefacte per esquitxar lluny. Omplien els esquitxadors dins la pica d'abeurar el bestiar, però mai dins la de l'aigua de les gallines, perquè feia fics".

Andreu Bauçà

L'Escolania de Lluc a favor de la cultura

1.- DUES PINZELLADES D'HISTÒRIA

De tothom és ben sabut que l'Escolania de Lluc és una de les institucions més antigues de Mallorca. Les seves referències històriques de què actualment disposam ens remunten fins a l'any 1485. Ens assabentam que per aquelles dades un nin blau, en Pere Garí, arribà a ser prevere després d'haver estudiat al Santuari. Abans del 1531, ja trobam indicis dels primers escolans que amb les seves veus blanques cantaven a la mare de Déu de Lluc en nom de Mallorca. Però fou el papa Climent VII qui atorgà una butlla que aprovà uns estatuts que redactà el Prior de la col·legiata Gabriel Vaquer i el 25 de setembre del mateix any s'establien d'una manera oficial els "al.lots blaus en nombre de sis, perquè cantassin missa matinal a Nostra Dona de Lluc, així com es feia a Nostra Dona de Monserrat.

El poble de Mallorca en el decurs de la història, fou qui cap el segle XVIII els donà el popular nom de "Blauets". Avui en dia els "nins blaus de Lluc" són reconeguts no sols a Mallorca, sinó també fora de les nostres fronteres. Les seves veus angelicals ens fan sentir més a prop de Déu.

Des dels inicis de la seva fundació l'Escolania de Lluc fou una escola amb una fisonomia molt pròpia. En un document del S. XVIII queda escrit: "l'escola era a la mateixa casa (al Santuari) privilegi gairebé insòlit per als infants". El Prior Vaquer, com els seus successors tengueren cura de que els nins de Lluc visquessin en un ambient sà, que fomentàs una adequada creixença i que cuidàs de totes les dimensions de la persona humana.

Els Blauets d'aquell temps no escatimaven temps per a l'aprenentatge acadèmic i musical, però com era de suposar també gaudien d'uns moments d'esbarjo per a jugar als clàssics jocs de bolles, a baldufa, a conillons, a botar per les nombroses rossegueres que envoltaven el Santuari, i per trescar pels diversos caminols amagats del

gran bosc de la Serra de Tramuntana. Els Blauets d'aquell temps semblaven cabrides que amb un aire festiu i juvenil trescaven per les muntanyes, menjant-hi els fruits que la natura amb la seva saviesa i generositat els oferia com si fos un regal caigut del cel.

El Prior així com la resta dels col·legials de Lluc també varen preveure que els nins de l'Escolania tenguessin uns mestres adients; per això a l'ordinari II,6º demana que els preveres que aspirin a ser col·legials i a instruir els nins blaus sàpiguen raonablement gramàtica i cant. Aquests eren els requisits indispensables per a poder ser educadors i professors dels Blauets de Lluc.

Al llarg de la seva història, l'Escolania ha passat per diverses èpoques, en algunes ocasions esplèndides i en altres decadents. Però mai s'ha deixat de cantar a la qui és la Patrona de Mallorca: La Mare de Déu.

Avui l'Escolania continua fidel als seus principis bàsics: Donar culte a la Mare de Déu i treballar perquè la nostra cultura i el nostre tarannà com a poble siguin els principis fonamentals que mouen el cor de tots els mallorquins. Tanmateix estimar la nostra cultura i lluitar per mantenir-la viva i sentir-la a flor de pell és ben propi dels qui dia a dia vetllen perquè ningú no ens pugui prendre allò que ens identifica com a poble i allò que amb tanta de força i radicalitat visqueren els nostres avantpassats, passats, tot desitjant que ningú no ens ho pugui fer mal bé.

2.- L'ESCOLANIA, UNA FAMÍLIA QUE DIÀRIAMENT PREGA

Els nins que avui viuen a l'Escolania ben segur que respiren un ambient que els fa sentir poble; però no només poble que estima la nostra cultura, sinó també la nostra fe. Els Blauets creixen en un ambient religiós sà. Diàriament, tot just després d'aixecar-se i fer el llit, talment com si fossin ocells que piulen i canten la frescor del nou dia, els Blauets adrecen unes paraules d'alabança al Déu de la vida. També a

les 11'15 i a les 20'30 envoltats de centenars de turistes que han arribat al cor de la muntanya per escoltar-hi les seves blanques veus.

Els nins que estudien a l'Escolania és ben segur que senten el batec dels qui estimen i lluiten per fer un món més just, però també respiren l'aire fresc i pur de la muntanya. Són molts els visitants que arriben a Lluc i comenten a cau d'orella: "Quin privilegi tenen aquests nins!. Entren de ben petits i quan surten són joves ben preparats per respondre amb maduresa i saviesa als problemes que ens presenta la vida... a més de tenir uns bons coneixements musicals: cant coral, solfeig, tocar algun instrument, i uns bons estudis acadèmics". Tanmateix un ensenyament en grups reduïts proporciona un aprenentatge més personalitzat, la qual cosa proporciona un millor rendiment escolar.

Els nins que estudien a l'Escolania saben prou bé que el motiu de la seva estada a Lluc, a més a més d'estudiar, és cantar a la Mare de Déu i estar al servei dels actes litúrgics del Santuari, la qual cosa fa que els Blauets visquin a Lluc. Ben segur que això suposa un petit sacrifici tant per part dels nins com també dels seus pares, però aquest esforç es veu recompensat gràcies a l'ambient de germanor i fraternitat que hi ha entre els Blauets. Els qui treballam directament amb els Blauets sabem prou bé que el punt de referència més important pel nin ha de ser la família, perquè és la primera entitat educativa. Però tot i així, a l'Escolania es viu en un ambient d'una gran familiaritat i germanor. Sovint s'acostuma a dir que l'Escolania és una família gran.

Com és de suposar l'equip pedagògic que treballam directament amb els Blauets feim tot el possible perquè aquest estil familiar i fraternal que caracteritza Lluc i l'Escolania cada dia sigui més atraient. És per aquest motiu que es segueix una metodologia i pedagogia que contempla el nin en tota la seva dimensió...

3.- UN APRENENTATGE AMB LA NOSTRA LLENGUA

El col·legi "Escolania de Lluç" des de 1977 imparteix l'ensenyament en la nostra llengua, essent per tant, capdavanter de les escoles mallorquines en l'aprenentatge en català. Es pot dir que aquesta iniciativa d'amor a la llengua es covava des de feia molt de temps. Les revistes "Cavall fort", les "Rondaies" de Mossèn Alcover, la "Minyonia d'un infant orat" i l'edició de centenars de fulls que portaven per títol: "Com llegir i escriure la nostra llengua" creà un ambient que afavorí el pas de parlar en català no sols al pati, al joc, als moments d'esbarjo, sinó que també formà part de la vida acadèmica de l'Escolania. Es pot dir que l'ensenyament en català a l'Escolania influí molt a crear una nova consciència de pertinença a un determinat país.

Ja han passat 17 anys d'aquells intents i esforços per ensenyar, aprendre i estimar la nostra llengua. Avui l'Escolania continua fidel a aquests principis i estam segurs que el camí recorregut ha fet possible que el nostre país tenguí una fisonomia i un tarannà propis.

4.- AMOR A LA NATURA

Ja hem dit anteriorment, encara que fos d'una manera molt breu, els avantatges de ser Blauet. Entre d'altres coses viure a Lluç afavoreix un creixement en contacte ben directe i lliure amb la natura, això fa que els nins blaus l'estimin i tenguin una especial sensibilitat i una certa delicadesa envers ella, perquè saben que és obra de Déu i com a tal cal estimar-la i respectar-la. Quan arriba la primavera i les classes s'han acabades sortim a trescar pel bosc on sentim el cant harmoniós dels ocells o hi contemplam les diverses plantes autòctones que creixen gràvitament per les diverses tanques i carreers que envolten el Santuari. I quan arriba l'hora, i de bona gana, els blaus van a netejar el Jardí Botànic del Santuari. És de suposar que quan els Blauets lleven un batzer o una branca seca van ben alerta a tallar una alzineta o un xiprell que just acaba de néixer, perquè ells saben bé que més envant embelliran el nostre paisatge

mediterrani.

El sentit ecològic està ben arrelat en el cor dels Blauets. Com Francesc d'Assís, els nins de Lluç guarden un amor entranyable a la nostra mare natura. Els educadors que treballam com altres valors. Ells, així com es van fent grans es nodreixen d'una gran descoberta: que la mare terra és obra esplendorosa del Creador en la qual s'inscriuen visiblement les petjades de la seva bondat.

5.- L'ESCOLANIA I EL CANT

No podem acabar aquest article sense esmentar la importància que té el cant a l'Escolania. Des de les civilitzacions més antigues, principalment la grega, fins als nostres dies, el cant ha estat un element de comunicació i expressió. Segons els tipus de sons i de melodies que es cantaven, sobre tot a Grècia, es transmetien diversos sentiments: amor, alegria, tendresa, odi, etc. En el món cristià quelcom de semblant visqueren els primers cristians. Quan es reunien per a pregar i per a celebrar els seus actes litúrgics, el cant era tan important com la paraula. Sant Agustí afirmava que el qui canta prega dues vegades.

Aquest desig de cantar en forma de pregària en nom de tot el poble mallorquí és ben propi dels Blauets. Talment com un rossinyol que canta a trenc d'alba, els nins blaus de Lluç fan de les seves veus angelicals una alabança continuada davant la mare de Déu, com si fossin una espelma que escalfa els milers de pelegrins que arriben a Lluç, amb el desig de trobar-hi un poc de llum per a les seves vides. Els Blauets s'afanyen per aixecar davant el trono de la Moreneta pregària i lloances.

Aquest desig de cantar cada dia al matí i a la posta del sol obliga l'Escolania a un assaig constant per conrar les seves veus. És que la música en la formació dels Blauets ha tengut, des de sempre un especial èmfasi, perquè com ens ha demostrat la psicologia influeix molt a formar persones més sensibles i obertes a tots els camps de la vida, sobretot al camp de l'Esperit.

Tots els Blauets tenen diàriament classes de Llenguatge musical i estudi d'un instrument: el piano, la flauta tra-

vessera o un instrument de corda com el violí. Tots aquests estudis musicals tenen reconeixement oficial, com si els fessin a un conservatori, perquè l'Escolania a més a més de ser un centre concertat d'Educació Primària és també un centre d'ensenyament musical reconegut pel Ministeri d'Educació.

Finalment volem aprofitar per comunicar a tots els nins mallorquins que vulguin formar part de l'Escolania, informar-los que ja és obert el termini de les inscripcions pel proper curs.

P. Miquel Mascaró
(Responsable de l'Escolania).

ESCOLANIA DE LLUC

Obertes les preinscripcions per al curs 1994-95

DEMANAM

- Haver realitzat el 1r del segon cicle d'Educació Primària (Tercer d'EGB)
- Nocions de solfeig
- Veu i l'oida afinades, encara que no hagin rebut cap educació especial.

OFERIM

- Els estudis oficials d'Educació primària i el primer del segon cicle (de 4t a 8è d'E.G.B.) amb una bona qualitat d'ensenyament i en el marc d'una educació cristiana.
- Els estudis oficials de música: solfeig, instruments i cant coral.
- Un ambient sà i obert, en contacte amb la naturalesa i la creixença.
- Foment del coneixement de la nostra llengua i cultura.
- Beques d'estudi.

Amb l'esforç d'un equip de professionals sota la direcció dels M.SS.CC.

PER A INSCRIPCIONS ADREÇAUVOS A:

Santuari de Lluç.
Telf.: Escolania 51 70 02
Santuari 51 70 25

- Centre concertat E. Primària - E.G.B.
- Centre reconegut d'ensenyament musical de grau elemental.

El PP guanya per majoria absoluta

El PSM viu de lluny les eleccions europees i s'entrega a l'aclaparadora victòria conservadora que puja molt menys que la mitja estatal

(Redacció).- La raquítica campanya "europea" del PSM Vilafranca va afavorir la victòria del PP que aconseguí la majoria absoluta amb el 53'6 per cent dels vots emesos a les dues taules electorals d'aquest poble. Els nacionalistes pujaren un 4'5 per cent, que en percentatge supera el 3'6 per cent d'augment conservador (lluny del 9 per cent de pujada a tot arreu de l'Estat espanyol).

L'electorat vilafranquer, igual que va ocórrer a les eleccions europees de fa cinc anys (1989) va concedir el seu suport majoritari a la candidatura d'Abel Matutes, amb 433 vots dels 807 emesos. El PSM aconseguí 226 vots, per 96 del PSOE, que percentualment només davalla un 0'8 per cent. De les altres forces cal apuntar els només 8 vots d'Unió Mallorquina, que suposa un 1 per cent, els 18 vots d'Esquerra Unida, i els 5 d'Esquerra Republicana de Catalunya.

En quant a la participació, aquesta augmentà en un 10 per cent, en plena concordància amb la pujada també a totes les circumscripcions electorals. Del 36 per cent enregistrat a les eleccions europees es va passar al 46 per cent del passat 12 de juny.

La campanya electoral va esser prou fluixa de tots els partits més representats a Vilafranca. Menció especial mereix el PSM com a grup governant a l'Ajuntament i que estava obligat a més com a tal. Els nacionalistes varen viure de molt lluny aquests comicis europeus, als que hi participaven amb coalició amb el grup nacionalista català Convergència i Unió i també amb el valencians d'Unió del Poble Valencià.

El PSM no va fer penjades de cartells, ni va repartir sobres. El dia de les votacions als seus apoderats ni tan sols es deixaren veure per les meses electorals.

☉ *"La participació augmentà en un 10 per cent respecte a 1989"*

☉ *"Malgrat la trista campanya, el PSM és el partit que enregistra més augment"*

Rondalla depravada

Tot pujant al púlpit

Després de sentir alguns polítics, en aquestes Eleccions Europees, tenim l'oportunitat de retrobar-nos una vella imatge del passat: El predicador.

Havíeu tengut mai la sensació de sentir-vos acompanyats com en aquesta campanya electoral?. Heu vist el comportament dels polítics sobre l'escenari?: Emprenyats i indignats, bons i dolents, perillosos i graciosos, simpàtics i malcarats, xerradors i malparlats, ignorants i espontanis, de tot podem trobar a unes eleccions, i encara més si aquestes eleccions són per demostrar alguna cosa més que treure una plaça a Brussel·les.

Al principi us he parlat del predicador, així com l'anunciat d'aquesta Rondalla Depravada que diu "tot pujant al púlpit". La metàfora, al meu entendre és perfectament encertada: Un polític (el predicador), puja d'alt un escenari (el púlpit), i intenta ficarnos por al cos parlant del seu adversari polític (el dimoni), acusant-lo de corrupte, menja-miques, cervell d'insecte, de tradició nazi, i totes les desqualificacions, insults i intromissions personals possibles.

A veure meam. Intentau fer un exercici mental i, si és possible, situau-vos en l'escena: Una església. L'any 45. És de nit. Una llum tènue deixa el temple mig a les fosques. Tot el poble hi és. Amb el cap baix, estam ajupits volant una trona. Ningú gosa respirar massa fort no fos cosa això ens costàs una amonestació. De sobte un escolà reclama l'atenció dels assistents, tot anunciant la presència del predicador vingut expressament per a l'ocasió. Mils d'ullons brillen en l'obscuritat. Els cors bateguen amb força. Amb això el predicador aixeca les mans al cel, amb la vista perduda en un punt de la cúpula, i comença a parlar. Ningú es perd una sola de les seves expressions. Una suor freda comença a invadir els cossos dels assistents. El predicador parla i parla, pega amb el puny estret sobre la pedra. Comença a cridar i a fer por. Algú ja plora. Altres, emocionats, tanquen els ulls intentant veure el seu interior. I així fins al final. El predicador acaba i els vilatans tornen a les seves cases. Ningú tornarà a parlar mai més del que ha vist, escoltat i sentit aquesta nit i intentarà oblidar la cara i l'expressió d'aquell predicador.

Ara digueu-me on és la diferència. Al meu entendre vull un predicador un cop cada any. Que em faci por i m'acolloni. Mai serà tan perillós com un polític. El polític te fa por i si no aconsegueix el seu objectiu té quatre anys per perseguir-te.

Jaume Sansó i Caldentey.

Ciclisme

Antoni Mascaró guanyà la VII etapa del Pla de Mallorca

Diuenge dia 19 II Memorial Jordi Nicolau a Sa Voltadora

Cent trenta corredors prengueren part a la contra-rellotge

Antoni Mascaró aconseguí la primera victòria vilafranquera.

El corredor de BICICLETES CA'N BOTELLES-ES CRUCE, Antoni Mascaró guanyà la setena etapa del Trofeu Pla de Mallorca que es disputà el passat diuenge a la localitat d'Algaida. Amb un recorregut molt dur la carrera es va desfer quan un grup de corredors, entre els que hi havia el primer classificat Antoni Mascaró, varen patir un accident quan només es duïen vuit quilòmetres d'etapa, vora Sencelles.

A partir d'aquest incident un grup d'uns vint corredors comandaren la cursa fins que a vint quilòmetres de l'arribada el grup de mallot groc, després d'una excel·lent feina d'equip, aconseguí agafar el grup capdavanter. Tot i això moments abans de la neutralització, Antoni Mascaró sortí del grup d'escapats i només el va seguir el segon classificat de la general, Pere Font. Els dos homes aconseguiren un avantatge de 40 segons a la línia d'arribada on el corredor de Vilafranca, com en els seus millors temps, s'imposà a l'sprint.

Volem recordar que també es disputà la contra-rellotge a Vilafranca, el dia 29 de Maig, on el fins llavors líders indiscutible del Pla, Ferriol Colombram, va perdre el primer lloc de la general per mor d'unes xinxetes que trobà a uns tres quilòmetres de l'arribada d'Es Cruce, devers Sa Franquesa, i cedí el mallot groc de "La Caixa" al

seu company d'equip Antoni Mulet que invertí denou minuts i cinquanta tres segons en els setze quilòmetres que tenia la prova.

II Memorial Jordi Nicolau

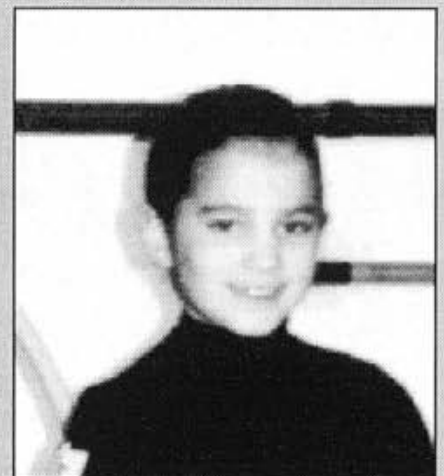
La S.D. Vilafranca ha preparat per aquest diuenge, dia 19, el II Memorial Jordi Nicolau, que a diferència de l'any passat es disputarà en aquesta data per mor de la dificultat del calen-

dari dels corredors per poder realitzar-lo la setmana de les festes de La Beata. La festa ciclista durarà tot el dia i hi prendran part totes les categories, i a més, es realitzaran diverses modalitats de competició. Esperem que el d'enguany sigui un Memorial com cal i al final tots els vilafranquers amants de la bicicleta poguem gaudir d'un bon espectacle a casa nostra.

Gimnàstica escolar

Joana Amengual, campiona de Balears

(Redacció).- La vilafranquera Joana Amengual, de 7 anys, adscrita al Gimnàs Manacor aconseguí el campionat balear de gimnàstica escolar en la categoria inicial, en els passats campionats disputats a Sa Pobla el 28 de maig. La gimnasta vilafranquera demostrà una gran perfecció en la seva modalitat i que li va valer la millor puntuació en la categoria d'inicial. Joana Amengual apunta com una gimnasta amb gran futur. Des d'aquestes pàgines rebí la nostra més cordial felicitació.

Lluís Llach a Vilafranca

La coordinadora de Son Nuviet ha organitzat pel proper 17 de juliol, un concert "De sol a sol" que comptarà amb la participació, entre d'altres, del cantautor català Lluís Llach i el grup Sangtraït i que vol ser un acte

protesta contra l'abocador de Son Nuviet i la planta incineradora de Son Reus. A l'acte, organitzat per la Factoria Cultural i patrocinat per l'ajuntament de Vilafranca, també si han afegit la coordinadora per a la

defensa de les aigües de Sa Marineta, la Coordinadora de le aigües de Senelles, el GOB, GREENPEACE i la Plataforma contra la incineració.

BATLE EN FUNCIONS

Antoni Nicolau ha passat a ser el batle en funcions degut a l'absència de Joan Bauzà, qui per motius familiars no tornarà a la batlia fins a la darrera d'aquest mes. D'aquesta manera es confirma la rectificació de dimissió que havia presentat mesos abans el primer tinent de batle del nostre Ajuntament.

INDICADORS

A diversos indrets de les vies públiques s'han instal·lats diverses senyalitzacions de tràfic, així com indicadors de situació de terme i d'instal·lacions esportives

NOU BIBLIOTECARI

Jaume Català Sansó ha estat elegit per un jurat qualificador com a nou bibliotecari de Vilafranca. Des d'aquestes pàgines li desitjam sort i encert en aquesta funció municipal.

ESCOLA DE MÚSICA

La Sala ha inclòs uns follets estadístics dins el Bolletí Informatiu referents a l'Escola de Música que la corporació local vol crear. Seria interessant que es perdesin cinc minuts del nostre apreciat temps emplenar-la, segur que més endavant no ens en panadirem.

DITADES DE MEL

- Al corredor Antoni Mascaró, per l'excel·lent triomf que aconseguí a Algaida el passat diumenge dia cinc. Antoni va fer vibrar tots els vilafranquers que hi eren presents.

- Al col·lectiu de rock per la fixació d'horaris per anar a tocar a l'escorxadó municipal

- A la coordinadora de Son Nuviet per la tasca i els actes que duen a terme a favor del benefici general. Meam si per una vegada, entre tots, feim qualche cosa per la gent que deixarem al planeta en el futur.

TALL DE GUILLOTINA

- Primer avís: Es qui no paga lo que deu sortirà el mes vinent a la llista "Tall de Guillotina" que estrenarem al pròxim número. Vius!!!

- A tots els qui fan cas omís als actes que es realitzen a la Vila i que només s'aixugen quan els banyen a ells. Tots ells, al cap i a la fi, arribaran a sortir.

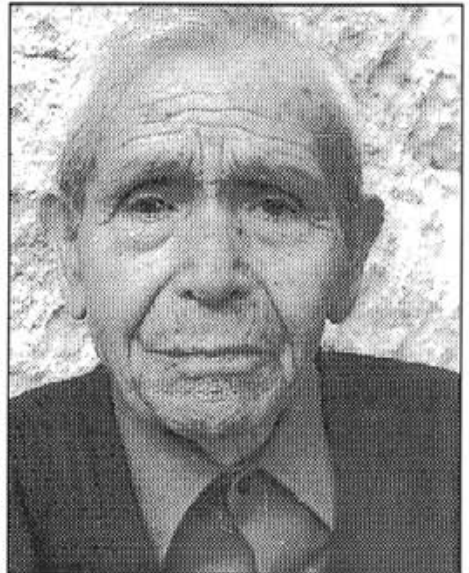
- Als aficionats del Reial Madrid per celebrar les festes que no són pròpies de la casa blanca. És ben trist només poder amollar coets per les festes que fan els altres.

- Al poc control de l'Ajuntament als set brusquers sense ànima.

- A aquest temps que no va d'aigua. Resau novenes.

DEMOGRAFIA

Defuncions

- Andreu Sansó Bauçà que morí el passat 28 de maig als 96 anys d'edat

- Pedrona Amengual Ribas, que morí el passat 31 de maig als 93 anys d'edat.